

**PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING
MEDIAKOMPETENTLIGINI INTERFAOL METODLAR ASOSIDA
RIVOJLANTIRISH**

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.18.34.040>

Djurayeva Buvsara Abdumannonovna

*T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tekshirish instituti
tayanch doktoranti*

ORCID 0000-0003-4526-4387

Annotatsiya. Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining media-kompetentligini interfaol metodlar asosida rivojlantirish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, media, ko'nikma, interfaol metod, mediakompetentlik, medasavodxonlik (AKT).

**РАЗВИТИЕ МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ**

Джураева Бувсара Абдуманноновна,

*базовый докторант Узбекского научно исследовательского института
педагогического наук им. К.Ниязий*

Аннотация. В данной статье была высказана мысль о развитии медиакомпетентности студентов педагогического вуза на основе интерактивных методик.

Ключевые слова: информационные технологии, медиа, навыки, интерактивный метод, медиакомпетентность, медиаграмотность (ИКТ).

**DEVELOPMENT OF MEDIA COMPETENCE OF STUDENTS OF
PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION ON THE BASIS OF
INTERACTIVE METHODS**

Djuraeva Buvsara Abdumannonovna,

Uzbek Scientific Research Institute of Pedagogical Sciences named after K.Niyaziy

Annotation. The idea of developing the mediacompetence of the students of the pedagogical higher educational institution on the basis of interactive methods was discussed.

Keywords: information Technology, media, skills, interactive method, mediacompetence, mediacompetence (ICT).

Ta'lim tizimida olib borilayotgan tub islohotlar har bir shaxsdan bilim, yuksak madaniyat, yuqori malaka, ijodkorlik, jamiyat oldida mas'uliyatni his etishni talab qiladi. Ta'limni axborotlashtirish ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyatini intellektuallashtirish jarayoni sifatida faqatgina zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida rivojlanadi. Ta'limni rivojlantirishning zamonaviy bosqichida axborot kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash o'qituvchilarning ham, o'quvchilarning ham faoliyatida zaruriy ehtiyoji bo'lmoqda. Pedagogik faoliyat mazmunidan kelib chiqib, o'qituvchi shaxsiga qo'yiladigan kasbiy talablarni aniqlash mumkin. Ular falsafa, psixologik va pedagogik fanlarga oid bilimlarni, o'qitishning zamonaviy pedagogik tizimlarini bilishni, tabiiy fanlar yo'nalishida o'rganiladigan amaldagi dasturlarning mazmunini bilishni o'z ichiga oladi, o'qituvchi o'zi o'qitadigan fan bo'yicha maxsus bilimlarga ega bo'lishi va o'qitish metodikasini egallagan bo'lishi kerak.

Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchisi axborot kommunikatsion texnologiyalari sohasi bo'yicha bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, zamonaviy o'qituvchi eng sodda ilmiy tadqiqot ishlarini

olib borishga, ilg'or pedagogik tajribalarni umumlashtirishga, ijodkorlik faoliyatini va mustaqil ta'limni amalga oshirishga tayyor bo'lishi kerak.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tez taraqqiy etishi natijasida "mediya" atamasi paydo bo'ldi. "media" atamasi lotin tilidan (media, medium so'zidan) olinib, qo'llanma, vositachi ma'nolarini anglatadi. "media" atamasi XX asrda dastlab ommaviy madaniyatni shakllantiruvchi vositalarga nisbatan qo'llangan. ko'nikma — insonning ilgari tajribalari asosida muayyan faoliyat yoki harakatni amalga oshirish qobiliyati [1].

Mediakompetentlik tushunchasi (media competence) ta'limga kirib kelayotgan yangi atama hisoblanib, u media ma'lumotlarni turli ko'rinishda uzatish va baholash, o'rganish yetkaza bilish kabi ma'nolarni o'z ichiga oladi. Germaniyada mediakompetentlik deb, mediaga nisbatan malakali mustaqil, ijtimoiy-ma'suliyatli munosabat tushuniladi [2].

Zamonaviy sharoitda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li-bu mashg'ulotlarning interfaol metodlar yordamida tashkil etish deb hisoblanmoqda. Xo'sh interfaol metodlarning o'zi nima? Ular qanday didaktik imkoniyatlarga ega? Ta'lim jarayonida interfaol metodlarning o'rinli, maqsadga muvofiq qo'llanilishi qanday samaralarni kafolatlaydi. Yuqoridagi savollarga javob topishda eng to'g'ri qadam tayanch tushuncha—"interfaol" atamasining lug'aviy ma'nosi bilan tanishishdir.

"Interfaol" tushuncha ingliz tilida "interact" (rus tilida "interaktiv") ifodalanib, lug'aviy nuqtai nazardan "inter"-o'zaro, ikki tarafdin, "act"-xarakat qilmoq, ish ko'rmoq kabi ma'nolarni anglatadi.

Interfaol ta'lim-ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etishga asoslanuvchi ta'lim.

Interfaollik ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etish layoqatiga egaliklaridir.

Interfaol metodidan foydalanishning maqsadi oquvchilarda xozirjavoblik hissini rivojlantirish, baxs munozara, erkin fikrlashga asoslangan tafakkur tarzini shakllantirishdan iborat. Hozirda keng o'yin texnologiyalaridan tashqari interfaol metodlardan "Ajurli arra", "Aqliy hujum", "6X6X6", "Baxs-munozara", "Klaster", "Insert", "Muammoli savollar", "Asalari galasi", "Baliq skeleti", "Savol bering", "Insert", "BBB", "Kichik guruhlarda ishlash", "Blits-so'rov" "Video topishmoq", "Venn diagramma", "Galeriya" kabilarni sanab o'tish mumkin [3].

Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilari, ya'ni Pedagogika oliy ta'lim muassasasining "Fizika va astronomiya o'qitish metodikasi fakulteti" 2-kurs talabalariga "Ta'limda axborot texnologiyalari" fanini o'qitishda ta'lim jarayonini mediata'lim texnologiyalari hamda interfaol metodlar asosida tashkil etish yo'llarini misol tariqasida ko'rib chiqamiz. Ushbu fan pedagogika oliy ta'lim yo'nalishlari o'quv rejasining 2-blokida (Matematika va tabiiy ilmiy fanlar) "Ta'limda axborot texnologiyalari" fani belgilab qo'yilgan. Ta'limda AT fani 2-bosqichda 3 yoki 4 semestrlar davomida o'tiladi. Fizika va astronomiya o'qitish metodikasi fakulteti 2-kurs talabalariga Ta'limda AT fani o'qitiladi. Multimediyaning dastiriy vositasi Camtasia dasturida mediamahsulotlar yaraish nomli mavzusini media vositalar va "Asalari galasi" metodi orqali o'qitishni misol tariqasida ko'rib chiqamiz. O'rganilayotgan mavzuning maqsadi, kutilayotgan natijalar, ish rejasi, topshiriqlar, nazariy savollar va foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati proektor qurilmasi orqali ekranga chiqarib qo'yiladi. Kerakli amaliy jihozlarlar: Kompyuterlar, internet, preektor qurilmasi, skaner, printer, kolonkalar kerak bo'ladi. "Asalari galasi" metodi, o'rganilayotgan mavzu bo'yicha tanlangan muammoning auditoriyada umumiy yoki kichik guruhlarda alohida tahlil qilinishiga yordam beradi. Metodni qo'llashda kichik guruhlariga beriladigan topshiriqlar bir xil yoki turlicha bo'lishi mumkin.

Biz bu metoddan foydalanib, talabalarni kichik guruhlariga bo'lib olamiz va bir xil topshiriq beramiz:

1. Camtasia dasturini Internet tarmog'idan foydalanib kompyuterga o'rnatish.
2. Fizika faniga doir matn, tasvir grafik yoki video ko'rinishdagi axborotlarni internet

tarmog'i orqali yuklang yoki fleshka qurilmasi tayyor axborotlarni, kompyuter xotirasiga saqlang.

3. Medianing dasturiy vositalari orqali, fizika faniga doir matn, tasvir, grafik yoki video ko'rinishdagi axborotlardan foydalanib videoroliklar yarating.

4. O'z sohangizga yaqin videomahsulot yarating. Tayyor video mahsulotni kompyuter xotirasiga yoki fleshka qurilmasida saqlang.

Topshiriqni bajarish uchun (maksimal 30 daqiqa) beramiz. Berilgan vaqt nihoyasiga yetgach, guruhlar o'z yechimlarini navbatma-navbat namoyish etadi. Natijada eng maqbul yechim tanlab olinadi. Darsda faol ishtirok etgan talabalar baholanib rag'batlantiladi.

Natijada ta'limda media vositalar va interfaol metodlarni qo'llash orqali quyidagi vazifalar hal qilindi:

- talabalarni dars mavzusiga qiziqtirishga erishildi;
- bilim va ko'nikmalarining puxta o'zlashtirishiga erishildi;
- o'quvchi tafakkurini rivojlantirish, ya'ni media vositalaridan foydalanish ko'nikmasiga ega bo'lishdi;
- ta'lim jarayoniga hamma talabalarning faol ishtirokini ta'minlash uchun sharoit yaratildi;
- talabalar guruhida mo'tadil psixologik iqlim yaratildi.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim kelajakdagi mufaqqiyatlar kaliti ekan, uning mahsuli bo'lgan bugungi bo'lajak o'qituvchi kelajakdagi huquqiy-demokratik jamiyat a'zosi sifatida bu jamiyat hayotida to'laqonli ishtirok eta olishi, zamonning bozor iqtisodiyoti qo'yayotgan talablariga to'la javob bera olishi kerak. Axborot oqimi keskin ortgan, turli yangiliklar hayotimizga shitob bilan kirib kelayotgan davrda mustaqil tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lish, yangilikni o'rganishga doim tayyor bo'lgan, hamkorlikdan cho'chimaydigan, muloqatga erkin kirisha oladigan shaxsni tarbiyalash ta'lim-tarbiya jarayonining asosiy maqsadi bo'lishi kerak va bu borada ta'limda yangi texnologiyalarning qo'llanishiga yo'l ochilishi maqsadga erishish yo'lidagi to'g'ri qadamdir. Talabalarning o'z ustida ishlashi, ta'lim jarayonini media ta'lim texnologiyalari hamda interfaol metodlar asosida tashkil etish yo'llarini o'rganishlarida zaruriy shart-sharoitlarni yaratib berish lozim. Bu shart-sharoitlar bilimli, o'z kasbiy sohasining sir asrorlarini har tomonlama chuqur biladigan, fidoiy o'qituvchi kadrlarning faoliyat ko'rsatishini talab qiladi. Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining mediakompetentligini uzluksiz ta'lim tizimida, "Informatika", "Axborot texnologiyalar" fanini o'qitish jarayonida "Interfaol metodlar"dan o'z o'rnida foydalanilsa, ko'zlangan maqsadga erishilib, ta'lim samaradorligi oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://www.researchgate.net/publication/314724552>[62-C]
2. Федоров А.В. Медиаобразование в зарубежных странах. Монография// -Таганрог: Изд-во. Кучма,2003.-С. 238.
3. Ro'ziyeva D, Usmonboyeva M, Xoliqova Z. Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi/metodik qo'llanma. Nizomiy nomidagi TDPU nashriyoti.-Toshkent:.-2013.-136 bet.
4. Махмудов А.Х., Анарбаева Ф. У. Рақамли таълимда педагогик технологияларни қўллаш имкониятлари //Development issues of innovative economy in the agricultural sector. – 2021. – С. 476.
5. Djurayeva B. A. "Zamonaviy ta'limda matematika, fizika va raqamli texnologiyalarning dolzarb muammolari va yutuqlari" respublika ilmiy-amaliy konferensiya. Toshkent viloyati ChDPI,-Toshkent:.-2021, 64-68 bet.
6. Umaraliyeva, M. A. (2017). Pedagogical Conditions of Forming Professional Competence of Teachers Based on Innovative Approach. Eastern European Scientific Journal, (4), 65-68.